

ภาคผนวก ค

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เรื่อง สืบสานงานศิลป์ท้องถิ่นภูมิปัญญา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

**แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
หน่วยย่อยที่ 1 จุดกำเนิดและประวัติความเป็นมางานศิลป์
วิชาศิลปศึกษา รายวิชา ศ 31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 2 ชั่วโมง**

1. **สาระที่ 1:** ทักษะศิลป์ 2 : ดนตรี 3 : นาฏศิลป์

2. **สาระสำคัญ** งานทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ มีวิวัฒนาการ เกิดขึ้นตั้งแต่มนุษย์เกิดขึ้นในโลกโดยแบ่งตามยุคสมัย มนุษย์อาศัยธรรมชาติเป็นแม่แบบ งานทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ของมนุษย์สมัยก่อนจึงเป็นงานศิลปะที่ตอบสนองทางด้านความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม ดังนั้นผู้ที่สนใจและเริ่มเรียนรู้งานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์จะต้องทราบถึงจุดกำเนิด และประวัติความเป็นมาของงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ทั้งไทยและสากลในแต่ละยุคสมัยเสียก่อน

3. **มาตรฐานการเรียนรู้** ศ 1.2 ศ 2.2 ศ 3.2

4. **มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น** ศ 1.2.1-2, ศ 2.2.1-2, ศ 3.2.1-2

5. **ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง**

มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์ จุดกำเนิดงานด้านทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และสามารถสืบค้นข้อมูลและนำเสนอผลงานโดยใช้ทักษะทางเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. **จุดประสงค์การเรียนรู้**

6.1 **ด้านความรู้ (K)**

1. อธิบายจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมางานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ในยุคนก่อนประวัติศาสตร์ของไทยได้

2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ในยุคนก่อนประวัติศาสตร์ได้

6.2 **ด้านทักษะกระบวนการ (P)**

1. สืบค้นข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ และจุดกำเนิดของ ดนตรีไทย และนาฏศิลป์ไทยได้โดยใช้หลักการทางเทคโนโลยี

2. รวบรวมและจัดทำผลงานการสืบค้นข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ได้อย่างน่าสนใจ

6.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์(A)

1. มีความรับผิดชอบและมีทักษะกระบวนการกลุ่มในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์การประเมิน

7.สาระการเรียนรู้

สาระที่ 1 ทศนศิลป์

* ลักษณะงานทัศนศิลป์ที่มีบริบทมาจากความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมจุดกำเนิดและลักษณะงานทัศนศิลป์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์

* การสืบค้นข้อมูลงานประวัติศาสตร์ศิลป์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ของไทย

สาระที่ 2 ดนตรี

* จุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของดนตรีไทยในยุคก่อนประวัติศาสตร์

* การสืบค้นข้อมูลดนตรีไทยในยุคก่อนประวัติศาสตร์ของไทย

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

* จุดกำเนิดและความเป็นมาของนาฏศิลป์ไทยในยุคก่อนประวัติศาสตร์

* การสืบค้นข้อมูลงานนาฏศิลป์ไทยในยุคก่อนประวัติศาสตร์ของไทย

8. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ , กิจกรรมการเรียนรู้แบบ Group investigation

ชั่วโมงที่ 1-2 เรื่อง ประวัติและจุดกำเนิดงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ของไทย

กิจกรรมปฐมนิเทศ

ครูอธิบายรายละเอียดการเรียนรู้ในหน่วยบูรณาการ พร้อมแจกเอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ ดังนี้ คำอธิบาย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ภาระงานและชิ้นงาน เกณฑ์การวัดผลประเมินผลของหน่วย นักเรียนร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

ขั้นนำ 1. ครูสนทนากับนักเรียนในหัวข้อ” ของเก่าที่ฉันเคยเห็น “และ “การละเล่นในท้องถิ่นฉัน” โดยเน้นให้นักเรียนเชื่อมโยงประสบการณ์จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว สู่อการค้นหาความจริง

2. ครูสอบถามนักเรียนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังนี้

- ด้านการสร้างที่อยู่อาศัย
- การทำมาหากิน
- การแต่งกาย
- การสื่อสาร

- การละเล่น

- บทเพลง

ขั้นสอน 3. ครูแจกใบความรู้ที่ 1.1 เรื่องประวัติศาสตร์ศิลป์และจุดกำเนิดดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย อธิบายพร้อมสื่อ Power Point และรูปภาพ ในการสรุปอธิบายให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่อง ลักษณะงานจิตรกรรม ประติมากรรม และงานทัศนศิลป์ประเภทต่างๆ ในยุคก่อนประวัติศาสตร์และจุดกำเนิดดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย

4. นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 7 คน โดยให้นักเรียนเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ นักเรียนคัดเลือกประธานกลุ่ม รองประธาน เลขานุการกลุ่ม จักรกฤษหมายเลขกลุ่ม

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มรับใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การสืบค้นข้อมูล โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้างานที่มอบหมายในคอมพิวเตอร์ ครูสอนวิธีการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งอินเทอร์เน็ตและวิธีการทำรายงานในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) การสรุปงานที่ศึกษาค้นคว้า โดยกำหนดให้ค้นคว้าและจัดทำสื่อ 1 อาทิตย์ โดยกำหนดหัวข้อในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ค้นคว้าเรื่อง งานศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ สมัยทวารวดี
- กลุ่มที่ 2 ค้นคว้าเรื่อง งานศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์สมัยเชียงแสน
- กลุ่มที่ 3 ค้นคว้าเรื่อง งานศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์สมัยลพบุรี
- กลุ่มที่ 4 ค้นคว้าเรื่อง งานศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์สมัยศรีวิชัย
- กลุ่มที่ 5 ค้นคว้าเรื่อง งานศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์สมัยสุโขทัย

6. ครูแจกแบบประเมินผลงานให้แต่ละกลุ่มประเมินผลงานตามที่กำหนดด้านล่าง โดยกำหนดส่งแบบประเมินผลงานพร้อมชิ้นงาน 1 อาทิตย์หลังจากที่ได้รับมอบหมาย

- กลุ่มที่ 1 ประเมินผล กลุ่มที่ 2
- กลุ่มที่ 2 ประเมินผล กลุ่มที่ 3
- กลุ่มที่ 3 ประเมินผล กลุ่มที่ 4
- กลุ่มที่ 4 ประเมินผล กลุ่มที่ 5

ขั้นสรุป

1. ครูสรุปขั้นตอนการค้นคว้าโดยใช้เทคโนโลยี และการค้นคว้าหนังสือในห้องสมุดและการสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของนักเรียนเช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำจังหวัด ห้องสมุดประชาชน และการนำกระบวนการสืบค้นทางเทคโนโลยีไปใช้ในกิจกรรมชั่วโมงต่อไป

3. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปเนื้อหา เกี่ยวกับลักษณะงานศิลปะในยุคก่อนประวัติศาสตร์และจุดกำเนิดดนตรีและนาฏศิลป์ไทย

9. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพผลงานด้านทัศนศิลป์ เครื่องดนตรี ภาพจำหลักทำรำในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ภาพโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดพิษณุโลก

2. แผ่นใสรูปภาพงานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมในยุคก่อนประวัติศาสตร์

3. Power Point เรื่อง ประวัติศาสตร์และจุดกำเนิดงานศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์

4 .คอมพิวเตอร์

5 .ใบความรู้ที่ 1.1 เรื่อง ประวัติศาสตร์ศิลป์และจุดกำเนิดดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย

6 .ใบกิจกรรมที่ 1.1 เรื่อง การสืบค้นข้อมูล

แหล่งเรียนรู้

1. ห้องอินเทอร์เน็ต โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย พิษณุโลก

2. เว็บไซต์ในการค้นคว้า

- รวบรวมงานจิตรกรรม สถาปัตยกรรมและวรรณคดี

<http://www.geocities.com/Athens/Forum/5501/>

3. ห้องสมุด (หนังสือค้นคว้า หมวด 700 และวารสารศิลปวัฒนธรรม หนังสือเกี่ยวกับศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ และวารสารอื่นๆ)

10. การวัดผล ประเมินผล วัดผล ประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้ง 2 ด้าน
ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ คะแนนรวม 16 คะแนน

จุดประสงค์การเรียนรู้	น้ำหนัก คะแนน	น้ำหนัก คะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K	A	P		
1.อธิบายจุดกำเนิดและประวัติ ความเป็นมางานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ของไทยได้ 2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ลักษณะและรูปแบบงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ในยุคก่อน ประวัติศาสตร์ได้	6	6	-	-	- การตอบ คำถาม - การทดสอบ	- คำถาม - แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน
1. สืบค้นข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ศิลป์ และจุดกำเนิดของ ดนตรีไทย และนาฏศิลป์ไทยได้โดยใช้หลักการ ทางเทคโนโลยี 2. รวบรวมและจัดทำผลงานการ สืบค้นข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ได้อย่างน่าสนใจ	10	-	-	10	- ประเมินการ ค้นคว้าและ ข้อมูลใน รายงาน	- แบบ ประเมินผล งาน
1. มีความรับผิดชอบและมีทักษะ กระบวนการกลุ่มในการทำงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์การ ประเมิน	-	-	-	-	- ประเมินการ ปฏิบัติงาน รายบุคคล	- แบบประเมิน การปฏิบัติงาน รายบุคคล
รวม	16	6	-	10	-	-

10.1 เกณฑ์การวัดผล ประเมินผล

การวัดผลประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ นักเรียนจะต้องผ่านการวัดผล ประเมินผล ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการสืบค้นข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์โดยใช้เทคโนโลยีในการสืบค้น ประเมินผลการปฏิบัติงานกลุ่มและความชื่นชมใน ผลงาน รวมคะแนนทั้งหมด 16 คะแนน ผู้เรียนต้องทำคะแนนทั้งสองด้านผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ 70% ขึ้นไปจึงจะผ่านเกณฑ์การประเมินเรียนรู้ของหน่วยบูรณาการ

11.สาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง (กิจกรรมบูรณาการ)

1. กลุ่มสาระการทำงานพื้นฐานอาชีพ และเทคโนโลยี เรื่อง ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ด้าน การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องรูปแบบการจัดทำรายงาน การเขียนเพื่อสื่อ ความหมาย การสรุปใจความสำคัญ
3. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัย การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของคนไทย พร้อม วิถีชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์
4. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การคิดคำนวณอายุงานศิลปะ และจุดกำเนิดของ งานดนตรี นาฏศิลป์ มาจนถึงยุคปัจจุบัน

12. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูควรจัดเตรียมข้อมูลแหล่งค้นคว้า ด้านชื่อเอกสาร เว็บไซต์ในการค้นคว้า รวมทั้ง วัสดุ อุปกรณ์ในการทำงานไว้ให้นักเรียนให้พร้อม เพราะนักเรียนเป็นนักเรียนอยู่โรงเรียนประจำ ดังนั้นจะมีปัญหาในด้านการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์
2. ครูควรประสานงานการขอใช้ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ในเรื่องการจอง เวลาในการค้นคว้า การขออนุญาตใช้ห้องปฏิบัติการ

ใบความรู้ที่ 1.1 เรื่อง ประวัติศาสตร์ศิลป์และจุดกำเนิดดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย หน่วยย่อยที่ 1 จุดกำเนิดและประวัติความเป็นมางานศิลป์

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้ (K) 1. อธิบายจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมางานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ของไทยได้

2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ได้

ประวัติและจุดกำเนิดงานจิตรกรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์ยังไม่มีการใช้ภาษาเป็นลายลักษณ์อักษร จึงยังไม่มีการบันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ด้วยภาษาเขียนคงมีแต่ภาษารูปเท่านั้น แสดงว่ามนุษย์รู้จักการวาดรูป หรือสร้างสรรคงานจิตรกรรมมาก่อนความเจริญทางวิทยาการด้านอื่นๆ

มนุษย์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เริ่มเขียนภาพเมื่อประมาณ 14,500 ปีก่อนพุทธศักราช หลักฐานที่บ่งชี้เป็นภาพจิตรกรรมที่เก่าแก่ที่สุด ปรากฏอยู่ภายในผนังถ้ำอัลตามิรา ในประเทศสเปน และถ้ำลาสโกซ์ ในประเทศฝรั่งเศส เชื่อกันว่าเป็นฝีมือของมนุษย์หินเฝ้าโครมันยอง

ภาพที่ 1 จิตรกรรมฝาผนังถ้ำลาสโกซ์ ประเทศฝรั่งเศส

ที่มา : ปัญญา ทรงเสรีย์ และเศรษฐศิริ สายกระสุน .จิตรกรรม1,วัฒนาพานิช,2542,หน้า 7.

2.1 จิตรกรรมฝาผนังถ้ำในประเทศไทย

จิตรกรรมฝาผนังที่สร้างสรรค์ไว้ในผนังถ้ำเป็นงานที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนนั้นๆ และจินตนาการของจิตรกร ประเทศไทยได้มีการค้นพบแหล่งศิลปะถ้ำเมื่อปี พ.ศ. 2446 จนถึงปี พ.ศ. 2536 เป็นของสมัยก่อนประวัติศาสตร์ 149 แห่ง จิตรกรรมฝาผนังถ้ำในประเทศไทย เป็นภาพที่สื่อความหมายได้อย่างชัดเจน เช่นภาพคนแสดงการต่อสู้กับสัตว์ หรือการออกล่าสัตว์ในสมัยนั้น เช่น จิตรกรรมฝาผนังถ้ำผีหัวโต จังหวัดกระบี่ จิตรกรรมฝาผนังถ้ำเขาปลาร้า จังหวัดอุทัยธานี

ภาพที่ 2 จิตรกรรมฝาผนังถ้ำผีหัวโต จังหวัดกระบี่ เป็นภาพคนพรางตัวเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง

ที่มา : ปัญญา ทรงเสรีย์ และเศรษฐศิริ สายกระสุน .จิตรกรรม1,วัฒนาพานิช,2542,หน้า 8.

ภาพที่ 3 ภาพแกะเครื่องปั้นดินเผาลายเขียนสี หินสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ขุดพบที่ บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 4 เครื่องมือล่าสัตว์สมัยยุค

ที่มา : วารสารศิลปวัฒนธรรม เดือน เมษายน, 2542 หน้า 38-39

ประวัติและจุดกำเนิดนาฏศิลป์ไทย

มูลเหตุของการเกิดนาฏศิลป์

นาฏศิลป์เป็นศิลปะทางการละคร ฟ้อนรำและดนตรี สันนิษฐานว่า มีมูลเหตุที่เกิดสำคัญ 2 ประการคือ

1. เกิดจากธรรมชาติ ตามความคิดที่เชื่อกันว่า “ การฟ้อนรำนี้มีมูลรากเกิดแต่วิสัยสัตว์ เมื่อเกิดเวทนาเสวยอารมณ์ จะเป็นสุขเวทนาจักตาม หรือทุกข์เวทนาจักตาม ถ้าเสวยอารมณ์ก็ ร้อนแรงกล้า กลั่นไว้ไม่ได้ก็แล่นออกมาเป็นกิริยาให้เห็นปรากฏ ” หมายถึงการที่มนุษย์แสดง อารมณ์ออกมาตามความรู้สึกในใจเป็นท่าทางกิริยาอาการต่าง ๆ เช่น โกรธ รัก เศร้าโศก เสียใจ มนุษย์จึงได้นำมาดัดแปลงให้มีความงดงามเป็นท่าทางการฟ้อนรำ และนอกจากนี้ยังรวมถึง กิริยาท่าทางต่าง ๆ อันเป็นท่าทางปกติในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ไม่ว่าจะ เป็นกิริยาการยืน เดิน นั่ง นอน ฯลฯ ซึ่งมนุษย์ได้นำมาดัดแปลงให้มีความงดงามเหมาะสมกับลีลาการฟ้อนรำ

2. เกิดจากการบวงสรวงบูชาเทพเจ้า ในสมัยโบราณมนุษย์ไม่มีสิ่งใดจะยึดเป็นที่พึ่ง นอกจากเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าจะปกป้องรักษาคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตราย และดลบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ จึงบวงสรวงด้วยอาหารหรือสรรพสิ่งอันควร จากนั้นมี การบวงสรวงบูชาด้วยการร่ายรำหรือการขับลำนำอันวอน ตามลัทธิความเชื่อของตน เพื่อให้ได้ ในสิ่งที่ตนปรารถนาอย่างไรก็ตามมูลเหตุประการแรกน่าจะเป็นมูลเหตุสำคัญที่เป็นบ่อเกิดของ นาฏศิลป์ ส่วนมูลเหตุประการที่สอง เป็นวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ในขั้นต่อมา จึงสรุปได้ว่า นาฏศิลป์น่าจะมีบ่อเกิดมาจากการแสดงอารมณ์ต่างๆ และมีการดัดแปลงประดิษฐ์กิริยาท่าทาง ให้ประณีตงดงามขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นแบบแผนที่แน่นอนตายตัวดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ความเป็นมาของนาฏศิลป์ไทย

มีคนจำนวนไม่น้อยมักจะตั้งคำถามว่า นาฏศิลป์ไทยได้รับการถ่ายทอดหรือได้รับอิทธิพล มาจากอินเดีย ซึ่งข้อสงสัยนี้มีการศึกษาและอธิบายเป็น 2 นัย คือ

1. กระบวนการฟ้อนรำของไทยเป็นของไทยโดยแท้
2. กระบวนการฟ้อนรำของไทยเป็นแบบแผนที่ได้รับมาจากอินเดีย

ดังข้อความบางตอนในตำราฟ้อนรำดังนี้

กระบวนการฟ้อนรำที่ไทยเราใช้เป็นแบบแผนในประเทศนี้เป็นสองอย่างอย่างหนึ่งเป็น กระบวนฟ้อนรำของประชาชนในพื้นที่เมือง เช่น ที่ราษฎรรำชุยหรือรำเล่นแม่ศรี และรำเพลงเกี่ยว ข้าว เหล่านี้เห็นจะเป็นกระบวนการรำของชนชาติไทยมาแต่ดึกดำบรรพ์ กระบวนรำอีกอย่างหนึ่ง เช่นที่ใช้ในการพิธีตลอดลงมาจนถึงเล่นระบำและโขนละครนั้น ได้แบบอย่างมาจากอินเดียพวก

พราหมณ์ที่เข้ามาเป็นครูบาอาจารย์ของประเทศนี้มาแต่โบราณ นำแบบแผนเข้ามาฝึกหัดให้ เพราะชาวอินเดียเขาถือว่า การพ่อนำเป็นของพระเป็นเจ้าได้คิดประดิษฐ์ขึ้น แล้วสั่งสอนแก่ มนุษย์ให้พ่อนำเพื่อเป็นสิริมงคล ตำนานการพ่อนำของอินเดีย

ตำนานที่ 1 พระพรหมเป็นเจ้า

ชาวอินเดียเป็นชาติที่นับถือพระพรหม เขาเชื่อว่าพระพรหมเป็นเทพเจ้าองค์แรกเป็น เทพเจ้าผู้สร้างโลกและสร้างทุกสิ่งทุกอย่าง ที่มีขึ้นในโลกนี้ พร้อมสร้างพระเวทขึ้น 4 เวทด้วยกัน คือ

1. ฤคเวท
2. สามเวท
3. ยชุรเวท
4. อาถรรพเวท

ต่อมา ภายหลังได้เกิดมี เวทที่ 5 ขึ้น เรียกว่า นาฏยเวท เป็นเวทที่รวมเวททั้ง 4 เข้าด้วยกัน คือ การรำรำ การขับร้อง การเลียนแบบ และการแสดงอารมณ์นาฏยเวท ได้เกิดมีขึ้น เพราะ พระอินทร์ เห็นความจำเป็นในการครองชีวิตประจำวันว่า ในวันหนึ่ง ๆ ควรจะได้มีการรื่นเริง สนุกสนานกันบ้าง จึงได้ไปกราบทูลพระพรหม ขอให้สร้างนาฏยเวทขึ้น พระพรหมจึงให้พระวิษณุกรรมไปจัดสร้างโรงละครขึ้นในสวรรค์ของพระองค์ โดยมีพระภรตเป็นผู้กำกับการแสดง การแสดงครั้งนี้เรียกว่า ปฐมนาฏศิลป์ ผู้แสดงล้วนเป็นเทพเจ้ากับชายา พระอุมาประทับเป็นประธาน พระอิศวรทรงพ่อนำ พระนารายณ์ตีโทน พระภรต จึงได้รับนามว่า เป็นเทพเจ้าแห่งการละคร เพราะเป็นผู้อำนวยความสะดวกละครเป็นครั้งแรก ในการแสดงนาฏศิลป์แบบต่าง ๆ จึงมีเครื่องหมายหัวฤๅษีอันเป็นเครื่องหมายพระภรตมุณี และตำราที่พระภรตได้รวบรวมขึ้นเรียกว่า นาฏศาสตร์ ตำรานี้แพร่หลายเข้ามาถึงเมืองไทยด้วย โดยพราหมณ์ได้นำเข้ามาในภายหลัง

ตำนานที่ 2 พระอิศวรเป็นเจ้า

ในยุคหลังพระอิศวรเป็นเจ้า หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พระศิวะ เป็นเทพเจ้าที่มีผู้เคารพนับถือมาก แต่มีประวัติต่างกับพระพรหม ดังนี้

พระอิศวรทรงเป็นราชาแห่งการรำรำ มีประวัติทั้งในสวรรค์ และในเมืองมนุษย์ เล่ากันว่าฤๅษีพวกหนึ่งได้สละบ้านเมืองออกบวชในป่าตารกะ และได้บำเพ็ญตนตามความเลื่อมใสศรัทธาของตน หวังจะได้บุญและหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง แต่ฤๅษีพวกนี้ได้ประพฤตินผิดศีลธรรม ไม่ตั้งอยู่ในความดีงาม ความทราบถึงพระอิศวรเป็นเจ้า จึงสั่งให้พระนารายณ์มาปราบปรามอมรมสั่งสอนพวกฤๅษีไม่เชื่อฟังจึงเกิดการสู้รบกันขึ้น พระนารายณ์มีชัยชนะ พระ

อิศวรทรงพอพระทัยมาก จึงทรงรำยรำด้วยท่าทางที่งดงามต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นการรำรำครั้งแรกของพระอิศวร

ต่อมา มียักษ์ตนหนึ่งชื่อ อสูรมูลาคณี เป็นศิษย์ฤาษีที่ถูกพระนารายณ์ปราบปรามก็ออกมาช่วยพวกฤาษี แต่ถูกพระอิศวรปราบได้ และถูกพระอิศวรเหยียบไว้แทบบาทพร้อมกับรำรำจำลองชัยชนะเป็นการรำรำแบบของผู้ชนะ ซึ่งนับเป็นการรำรำครั้งที่สองของพระอิศวรด้วย

พระนารายณ์ มีพาหนะชื่อว่า พญาอนันตนาคราช ได้เคยติดตามพระนารายณ์ไปเฝ้าพระอิศวรในสวรรค์ และได้เคยเห็นการรำรำของพระอิศวรในสวรรค์ว่าเป็นการรำรำที่สวยงามมาก จึงต้องการให้พวกมนุษย์ได้ชมการรำรำที่สวยงามนั้นด้วย จึงขอให้พระนารายณ์ไปเฝ้าพระอิศวร เพื่ออันเชิญมารำรำให้มนุษย์ชม แต่พระนารายณ์ไม่กล้าและได้แนะนำให้พญาอนันตนาคราชบำเพ็ญตบะ จนรู้ถึงพระอิศวรเพราะพระอิศวรมีญาณทิพย์ จึงได้เสด็จไปยังเมืองมนุษย์ที่เมืองจันทน์พรม ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย ห่างจากเมืองมัทราสประมาณ 150 ไมล์

การที่พระอิศวรเสด็จเสด็จไปยังเมืองนี้ เพราะเห็นว่าเมืองนี้เป็นศูนย์กลางของมนุษย์โลก พระอิศวรได้แสดงการรำรำให้ประชาชนชมถึง 108 ท่าด้วยกัน ทุก ๆ ท่าสวยงามน่าดูทั้งสิ้น พลเมืองมีความชื่นชมยินดี และมีความเลื่อมใสบูชาพระอิศวรมาก จึงช่วยกันสร้างเทวาลัยขึ้นที่เมืองจันทน์พรม เพื่อเป็นที่เคารพบูชาแทนพระองค์พระอิศวรภายในเทวาลัยนี้ได้แบ่งออกเป็น 108 ช่อง ในช่องหนึ่ง ๆ ได้สลักท่ารำรำของพระอิศวรไว้จนครบทั้ง 108 ท่าต่อมาพวกพราหมณ์ ซึ่งถือว่าเป็นพวกที่มีความรู้ดี ได้รวบรวมเขียนตำราการรำรำขึ้น และได้เผยแพร่ศาสนาด้วย เช่น ประเทศอินโดนีเซีย เขมร พม่า และไทย แต่ไทยได้นำมาดัดแปลงแก้ไขให้สวยงามขึ้นตามแบบของไทย จึงนับว่าเป็นการรำรำของไทยเรานี้ได้แบบแผนมาจากอินเดียด้วย

จากข้อความและตำนานการฟ้อนของอินเดียดังกล่าวข้างต้นนักปราชญ์ผู้รู้ทางนาฏศิลป์หลายท่านได้ลงความเห็นว่าเป็นระบำ โขน และละครได้รับแบบแผนมาจากอินเดีย แต่มีข้อสันนิษฐานแตกต่างกันดังนี้

1. ไทยรับวัฒนธรรมการรำรำจากอินเดียโดยตรง จากหลักฐานลวดลายภาพต่าง ๆ บนเครื่องปั้นสมัยทวารวดีและลพบุรี ไทยอาจจะรับการถ่ายทอดจากครูอาจารย์ชาวอินเดียหรือคนไทยได้เดินทางไปศึกษามาจากอินเดีย แล้วนำมาส่งสอนให้รู้จักการฟ้อนรำตามแบบอินเดีย

2. ไทยรับอารยธรรมอินเดียผ่านเขมรกล่าวคือในปี พ.ศ. 1895 สมเด็จพระบรมราชาธิราช

(เจ้าสามพระยา) ยกกองทัพไปตีเขมร ได้รับชัยชนะและได้กวาดต้อนครอบครัวเขมรเข้ามาเป็นอันมาก มีทั้งนักปราชญ์ราชบัณฑิต ช่างฝีมือ ศิลปินต่าง ๆ และมีละครหลวงซึ่งถูกทอดทิ้งอยู่ในพระราชวังร้าง เข้ามากรุงศรีอยุธยาด้วย

3. ไทยรับแบบแผนการเล่นละครอินเดียโดยผ่านชวา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ ทรงเห็นว่า ละครไทย ละครชวามีกระบวนการเล่นคล้ายคลึงกัน ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ ทรงขยายความชี้ชัดว่า “ โขนละครของชวา...เรารับแบบมาจากเขา ชวาเป็นครูของเรา ” นอกจากความเห็นขององค์นักปราชญ์ทั้ง 2 พระองค์แล้ว มีข้อสันนิษฐานอื่น ๆ สนับสนุนอีกว่า “ นาฏศิลป์ละครมีต้นกำเนิดจากการเล่นโนราและละครชาตรีที่นิยมเล่นกันในภาคใต้ของประเทศไทยมาแต่ก่อน ” โดยรับมาจากชวาตามหลักฐานต่าง ๆ คือ

1. เรื่องที่เล่น น่าจะได้มาจากชวา กล่าวคือ ปรากฏว่ามีภาพสลักหินเสาเรื่องพระสุธนและนางมโนห์ราไว้ที่สถูปโบโรบูดูร์ด้วย

2. ท่ารำ ท่ารำของโนรากล้ายกับท่าภรรยา ในภรตนาฏยศาสตร์และท่ารำของภาพจำหลักที่สถูปโบโรบูดูร์ด้วย

3. วิธีการเล่น วิธีการเล่นโนราชาตรีคล้ายกับ ละครยatra ของอินเดียทั้งเรื่องที่น่ามาและตัวละคร นอกจากนี้การไหว้ครูของโนราก็จะลงโรงเล่น มีการกล่าวนำและให้พรแก่คนดูเหมือนกับกรกล่าว “ นานที ” ของละครสันสกฤตอีกด้วย

ข้อสันนิษฐานในประเด็นนี้ พิจารณาได้จากเส้นทางการเดินเรือของพ่อค้าและนักศอนศาสนาชาวเบงกอลในอินเดีย ซึ่งจะเดินทางผ่านมาทางชวาและเมืองท่าทางภาคใต้ของไทย จึงน่าจะเป็นไปได้ว่าไทยรับแบบแผนของละครอินเดียผ่านทางชวาเข้ามาทางภาคใต้ก่อน ดังปรากฏในคำไหว้ครูและตำนาน ละครโนรา รวมทั้งตัวบทที่นำมาใช้แสดงละครและโขน ดังเช่นเรื่องอิเหนาแต่งจากเรื่องเล่าของชวา เรื่องรามเกียรติ์มีเนื้อเรื่องหลายตอนตรงกับฉบับของชวาที่เรียกว่า หิกะ-ยัตสรราม นอกจากนั้นก็ยังมีการเล่นหนังอาจจะได้มาจากการเล่นหนังอย่างโบราณของชวาก็ได้

ส่วนอีกนัยหนึ่งที่กล่าวว่า นาฏศิลป์ไทยเป็นแบบฉบับของคนไทย นักโบราณคดีเชื่อว่ายังไม่มีหลักฐานข้อมูลเพียงพอที่จะสรุปได้แน่นอนว่า การรำรำของไทยมีลักษณะเลียนแบบของอินเดียหรือมีการผสมผสานกับการฟ้อนรำที่มีอยู่ดั้งเดิมในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้หรือไม่ “ แต่ที่แน่นอนก็คือ มีการปรับปรุง และดัดแปลงแก้ไขจนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะตนขึ้นในเวลาต่อมาคือ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 – 16 ในจารึกศาลสูงที่เมืองละโว้หรือลพบุรีที่มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 บันทึกว่าได้มีการอุทิศนางระบำกับนักรู้เพลง...แก่พระบรม-

วาสุเทพผู้เป็นเทพเจ้าที่สำคัญของเมือง....มีหลักฐานให้แลเห็นถึงลักษณะการร้ายรำที่นำจะมีความแตกต่างไปจากรูปแบบ และท่าร้ายรำของอินเดียไม่มากนักน้อย.

ประวัติความเป็นมาของดนตรีไทย

จากการสันนิษฐานของท่านผู้รู้ทางด้าน ดนตรีไทย โดยการพิจารณา หาเหตุผลเกี่ยวกับ กำเนิด หรือที่มาของ ดนตรีไทย ก็ได้มีผู้เสนอแนวทัศนะในเรื่องนี้ไว้ 2 ทัศนะที่แตกต่างกันคือ

ทัศนะที่ 1 สันนิษฐานว่า ดนตรีไทย ได้แบบอย่างมาจากอินเดีย เนื่องจาก อินเดียเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณ ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก อารยธรรมต่าง ๆ ของอินเดียได้เข้ามามีอิทธิพล ต่อประเทศต่าง ๆ ในแถบเอเชียอย่างมาก ทั้งในด้าน ศาสนา ประเพณีความเชื่อ ตลอดจน ศิลปะ แขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านดนตรี ปรากฏรูปร่างลักษณะ เครื่องดนตรี ของประเทศต่าง ๆ ในแถบเอเชีย เช่น จีน เขมร พม่า อินเดียจีน และ มาเลเซีย มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นส่วนมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก ประเทศเหล่านั้นต่างก็ยึดแบบฉบับ ดนตรี ของอินเดีย เป็นบรรทัดฐาน รวมทั้งไทยเราด้วย เหตุผลสำคัญที่ท่านผู้รู้ได้เสนอทัศนะนี้ก็คือ ลักษณะของ เครื่องดนตรีไทย สามารถจำแนกเป็น 4 ประเภท คือ เครื่องดีด เครื่องตี เครื่องดี เครื่องเป่า ใกล้เคียงกับลักษณะ เครื่องดนตรี อินเดียตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ "สังคีตรัตนากร" ของอินเดีย ซึ่งจำแนกเป็น 4 ประเภท เช่นกันคือ

ตะตะ คือ เครื่องดนตรี ประเภทมีสาย

สุษระ คือ เครื่องเป่า

อะวะนัทธะ หรือ อาตตะ คือ เครื่องหุ้มหนัง หรือ กลอง ต่าง ๆ

ฆะนะ คือ เครื่องตี หรือ เครื่องกระทบ

การสันนิษฐานเกี่ยวกับ กำเนิดหรือที่มาของ ดนตรีไทย ตามแนวทัศนะข้อนี้ เป็นทัศนะที่มีมาแต่เดิม นับตั้งแต่ ได้มีผู้สนใจ และได้ทำการค้นคว้าหาหลักฐาน เกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น และนับว่า เป็นทัศนะที่ได้รับการนำมากล่าวอ้างกันมาก บุคคลสำคัญที่เป็นผู้เสนอแนะแนวทางนี้คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาตำราสารานุกรภาพ พระบิดาแห่งวงการศึกษาประวัติศาสตร์ของไทย

ที่มา:<http://www.siamnt.com>

ใบกิจกรรมที่ 1 ด้านทักษะ กระบวนการ

เรื่อง การสืบค้นข้อมูล ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ จุดกำเนิดดนตรีไทย นาฏศิลป์
วิชา ศิลปศึกษา รายวิชา ศ 31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จุดประสงค์การเรียนรู้ 1. สืบค้นข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ และจุดกำเนิดของ ดนตรีไทย และนาฏศิลป์ไทยได้โดยใช้หลักการทางเทคโนโลยี

2. รวบรวมและจัดทำผลงานการสืบค้นข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ได้

อย่างน่าสนใจ

คำชี้แจง

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าความรู้ที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้เวลาดังกล่าว และสรุปและนำเสนอเป็นผลงานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ประมาณ 1 สัปดาห์

แหล่งในการสืบค้นข้อมูล

1. ห้องสมุด (หนังสือหมวด 700 วารสาร ศิลปวัฒนธรรม หนังสือเกี่ยวกับ

ดนตรีไทย ดนตรีสากล และนาฏศิลป์ไทย รวมทั้งวารสารที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ)

2. อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ รวบรวมงานจิตรกรรม สถาปัตยกรรมและวรรณคดี

<http://www.geocities.com/Athens/Forum/5501/>

3. แนะนำสิ่งก่อสร้างมหัศจรรย์ของโลก

<http://geocities.com/Athens/Styx/5751/phawit.htm>

4. งานบริการด้านพิพิธภัณฑ์และโบราณคดี

<http://www.srithep.fineart.go.th/>

**แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
หน่วยย่อยที่ 2 งานศิลป์กับบริบทงานศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
วิชาศิลปศึกษา รายวิชา ศ 31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 4 ชั่วโมง**

1. สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี สาระที่ 3 นาฏศิลป์

2. สาระสำคัญ

การเรียนรู้ศิลปะในสาขาจิตรศิลป์อันประกอบด้วย งานทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจธรรมชาติของวิชาโดยวิชาศิลปะ จะเป็นวิชาที่เน้นการฝึกหัดทักษะบนพื้นฐานของหลักวิชาที่มีแบบแผน ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ที่เคยทำกันมาตั้งแต่อดีต รู้และเข้าใจอิทธิพลความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดงานศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยที่อนุชนรุ่นหลังควรเรียนรู้และสืบสานงานศิลป์ให้อยู่คู่แผ่นดินไทยต่อไป

3. มาตรฐานการเรียนรู้ ศ 1.2 ศ 2.2 ศ 3.2

4. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ศ 1.2.1-2, ศ 2.2.1-2, ศ 3.2.1-2

5. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

รับรู้และเข้าใจว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยสามารถศึกษา และเรียนรู้งานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์จากงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จาก

ภูมิปัญญาในท้องถิ่นได้ด้วยความชื่นชมและเห็นคุณค่า

6. จุดประสงค์การเรียนรู้

6.1 ด้านความรู้ (K)

1. อธิบายความหมายและประเภทของงานภูมิปัญญา รวมทั้งลักษณะของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้

2. อธิบายลักษณะงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ที่เกิดจากการสืบทอดทางศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อในแต่ละท้องถิ่นได้

6.2 ด้านทักษะกระบวนการ (P)

1. ปฏิบัติการถ่ายทอดความคิดและความภาคภูมิใจในงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาเป็นภาพวาดได้

2. สืบค้นและเรียนรู้งานภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองและสามารถนำเสนอผลงานได้

6.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

ชื่นชมและเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย

7. สารการเรียนรู้

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

- * ความเชื่อทางวัฒนธรรมกับภูมิปัญญาไทย
- * ลักษณะและคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่มีบริบทมาจากงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย

- * การสืบค้นและเรียนรู้งานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

สาระที่ 2 ดนตรี

- * หลักการจัดการแสดงกิจกรรมดนตรีเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย
- * การสืบค้นและเรียนรู้งานดนตรีในท้องถิ่น

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

- * อิทธิพลของค่านิยมประเพณีต่อการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์
- * การสืบค้นข้อมูลและเรียนรู้งานนาฏศิลป์พื้นบ้านและการละเล่นในท้องถิ่น

8. กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ชั่วโมง 3 – 6)

1. กระบวนการความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการฝึกปฏิบัติ (ชั่วโมง 3-4)
2. กระบวนการฝึกปฏิบัติ และกระบวนการสืบค้น (ชั่วโมง 5- 6)

ชั่วโมงที่ 3-4

เรื่อง งานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์กับศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ 1. ศึกษางานศิลปวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน และดนตรีพื้นบ้าน ของจังหวัด พิษณุโลก จากวี ซี ดีและภาพตัวอย่าง

- ขั้นสอน**
2. ครูอภิปรายซักถามนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะงาน , ความเชื่อ, การแสดงออก
 3. นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 2.1 เรื่อง ภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
 4. นักเรียนและครูร่วมอภิปรายถึงความเชื่อตามวิถีทางวัฒนธรรมไทย ,

ความสัมพันธ์ระหว่างงานทัศนศิลป์ดนตรี และนาฏศิลป์กับวัฒนธรรมและการสืบทอดภูมิปัญญา

- ความหมาย/ประเภทและแหล่งเรียนรู้งานภูมิปัญญา

- ลักษณะงานทัศนศิลป์
- ลักษณะงานจิตรกรรมไทย
- วงดนตรีพื้นบ้านอภิปรายซักถามเกี่ยวกับลักษณะการแสดง เครื่องดนตรี บทเพลงที่ใช้ ภาษาพื้นเมือง การแต่งกาย โอกาสที่ใช้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- นาฏศิลป์พื้นเมืองการแต่งกาย โอกาสที่ใช้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- มรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก

5. ครูมอบหมายให้นักเรียนวาดภาพ "ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นฉัน" ตามความคิดและจินตนาการของนักเรียนพร้อมแจกแบบประเมินผลงานชั่วโมงหน้าให้นักเรียนนำเสนอและส่งผลงาน

ชั่วโมงที่ 5-6

เรื่อง ลักษณะงาน ดนตรี นาฏศิลป์ ที่เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

ขั้นนำ 1. ครูทบทวนความรู้เดิมจากชั่วโมงที่แล้วอภิปรายซักถามเกี่ยวกับลักษณะงานศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

ขั้นสอน 2. ครูสุ่มนักเรียนออกมานำเสนอผลงานแต่ละจังหวัด โดยสุ่มจังหวัดละ 1 คน ตามลำดับเลขที่ นักเรียนและครูร่วมกันประเมินผลงาน พร้อมวิเคราะห์และอภิปรายให้ข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์ผลงานวาดภาพ

3. นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ จำนวน 20 ข้อ

4. นักเรียนแลกเปลี่ยนกระดาษคำตอบตรวจ ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยคำตอบ พร้อมอภิปรายแสดงความคิดเห็น

5. ครูเปิด วีซีดี การแสดงฟ้อนเงี้ยว พร้อมแจกเนื้อร้องของเพลง และฝึกหัดขับร้องเพลงไปพร้อมกับการฝึกเคาะจังหวะ และร้องเพลงให้ถูกต้องตามจังหวะ

6. ครูสาธิตการแสดงท่าทางประกอบเพลงและการสื่อความหมายจากท่าทาง

7. นักเรียนฝึกปฏิบัติการฟ้อนเงี้ยวตามบทเพลงโดยมีครูเป็นผู้สาธิตการรำให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามในแต่ละท่อนเพลงจนจบบทเพลง

ขั้นสรุป 8. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงลักษณะการแสดงในแต่ละท้องถิ่นของไทย, การแสดงกับวิถีชีวิตความเป็นไทย

9. ครูแจก เอกสารการสืบค้นหมายเลข 1 เรื่องการสืบค้นงานทัศนศิลป์ ดนตรี

นาฏศิลป์ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ความเชื่อในท้องถิ่นของนักเรียน เป็นผลงานเดี่ยวโดยมอบหมายให้สัปดาห์เป็นเวลา 2 อาทิตย์มานำเสนอในชั่วโมงที่ 7 ของหน่วย การเรียนรู้

9. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพไทยเกี่ยวกับงานศิลปวัฒนธรรมไทยและประเพณีไทย
2. งานจักสาน
3. วัสดุ อุปกรณ์ในการเขียนภาพ
4. ใบความรู้ที่ 2.1 เรื่องภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
5. แบบสัปดาห์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น (เอกสารหมายเลข 1)
6. เครื่องเล่นวี ซี ดี
7. ทีวี
8. วี ซี ดี เรื่องการละเล่นพื้นบ้านนาฏศิลป์พื้นบ้านในท้องถิ่นและวงดนตรีพื้นบ้าน

แหล่งการเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของนักเรียน 8 จังหวัด (พิจิตร, เพชรบูรณ์, พิษณุโลก, สุโขทัย, กำแพงเพชร, ตาก ,อุตรดิตถ์, นครสวรรค์)
2. ห้องสมุด (หมวด 700,วารสารศิลปวัฒนธรรม และนิตยสารอื่นๆ)
3. หอศิลปวัฒนธรรม หรือพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัด

10. การวัดผล ประเมินผล วัดผลประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านความรู้

ด้านทักษะกระบวนการ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (34 คะแนน)

จุดประสงค์การเรียนรู้	น้ำหนัก คะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K	P	A		
<p>1.อธิบายความหมาย และประเภทของงานภูมิ ปัญญารวมทั้งลักษณะ ของแหล่งเรียนรู้ใน ห้องถิ่นได้</p> <p>2.อธิบายลักษณะงาน ทัศนศิลป์ดนตรี นาฏศิลป์ ที่เกิดจากการสืบทอดทาง ศิลปวัฒนธรรมและความ เชื้อในแต่ละห้องถิ่นได้</p>	14	14	-	-	<p>- การอภิปราย และการตอบ คำถาม</p> <p>- ทำข้อทดสอบ</p>	<p>- คำถาม</p> <p>- ข้อทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน</p>
<p>1.ปฏิบัติการถ่ายทอด ความคิดและความ ภาควิชาใจในงาน ศิลปวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาห้องถิ่นออกมา เป็นภาพวาดได้</p> <p>2. สืบค้นและเรียนรู้งาน ภูมิปัญญาในห้องถิ่นของ ตนเองและสามารถ นำเสนอผลงานได้</p>	10	-	10	-	- ตรวจผลงาน	- แบบ ประเมินผลงาน การเขียนภาพ
	10	-	10	-	- ตรวจผลงาน	- แบบ ประเมินผลงาน
รวม	34	14	20	-		

10.1 เกณฑ์การวัดผล ประเมินผล

การวัดผลประเมินผลจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ รวมคะแนนทั้งหมด 34 คะแนน นำผลคะแนนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ ที่ได้ ไป ประเมินผลรวมกับหน่วยบูรณาการทั้งหมด 100 คะแนน ผู้เรียนต้องทำคะแนน ผ่านเกณฑ์ 70% ขึ้นไปจึงจะผ่านเกณฑ์การประเมิน

11. สารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

1. กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
2. กลุ่มสาระสุขศึกษา พลานามัย เรื่อง ทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย
3. กลุ่มสาระภาษาไทย เรื่อง ภาษาและวรรณกรรมในท้องถิ่น

12. ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนจะต้องสืบค้นข้อมูลด้านวิทยากรในท้องถิ่นให้พร้อม เพื่อทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นข้อมูลในการสืบค้น ทั้ง 8 จังหวัด
2. ครูควรแจ้งข้อมูลการศึกษาค้นคว้าแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลายให้กับนักเรียนเพื่อสะดวกในการหาข้อมูล
3. ควรติดตามงานนักเรียนเป็นระยะ เพื่อตรวจสอบการทำงานของผู้เรียน

ใบความรู้ที่ 2.1 เรื่องภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
หน่วยย่อยที่ 2 งานศิลปะกับบริบทงานศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
วิชาศิลปศึกษา รายวิชา ศ 31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้(K) 1.อธิบายความหมายและประเภทของงานภูมิปัญญา รวมทั้งลักษณะของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้

2.อธิบายลักษณะงานทัศนศิลป์ดนตรี นาฏศิลป์ ที่เกิดจากการสืบทอดทางศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อในแต่ละท้องถิ่นได้

คำชี้แจง นักเรียนศึกษาใบความรู้ ประมาณ 15 นาที อภิปรายซักถามจนเข้าใจแล้วจัดเก็บใบเพิ่มสะสมงาน

แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

แหล่งเรียนรู้คืออะไร

“แหล่งเรียนรู้” หมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แห่ง ที่ หรือศูนย์รวม ความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ แหล่งเรียนรู้ อาจจะเป็นทั้ง สิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต แหล่งเรียนรู้ อาจอยู่ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน แต่โดยปกติ เรามักจะบอกว่า แหล่งเรียนรู้คือ ห้องเรียน เพราะเวลาเรียน 90 เปอร์เซ็นต์ จะอยู่ในห้องเรียน การจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ จึงเน้นให้นักเรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ให้มากที่สุด โดยจัดประสบการณ์และบอกแหล่งที่จะให้ผู้เรียนไปเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ จะส่งผลให้ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ทักษะ กระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม จากแหล่งเรียนรู้เหล่านั้น เพื่อส่งผลต่อผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

แหล่งเรียนรู้ มี 2 ลักษณะ คือ แหล่งเรียนรู้ที่มีในโรงเรียน ซึ่งอาจห้องเรียน ห้องสมุด ห้องอินเทอร์เน็ต ต้นไม้ ใบหญ้า สัตว์ที่อาศัยอยู่ในโรงเรียน ดิน หิน ห้องพิพิธภัณฑ์ อุทยานวิทยาศาสตร์ สวนสมุนไพร สวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ อื่น ลักษณะหนึ่งคือ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ภูเขา ถ้ำ ศูนย์วิจัย พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ สำนักงานอุทยานวิทยาศาสตร์ ทรัพยากรธรณี ที่มีในชุมชนหรือท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึง ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ชาวบ้าน ปราชญ์

ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น แหล่งเรียนที่เป็นบุคคล เช่น ชาวบ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ครูอาจารย์ นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย หัวหน้าสำนักงานต่าง ๆ เจ้าของสถานประกอบการ เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต ซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา โดยผ่านกระบวนการพัฒนาตามศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัยคำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย” เป็นคำที่กล่าวถึงกันมาก แต่ความหมายจะคล้ายกัน คือ “ความรู้ที่ได้จากการสั่งสมมาเป็นเวลานาน มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งต่อกันไปในท้องถิ่น เพื่อการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันของสังคมในท้องถิ่น” หรืออาจหมายถึง “ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ความรู้ ความคิดในการสร้างสรรค์ แบบแผนของการดำรงชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา จึงกลายเป็นเทคโนโลยีชาวบ้านหรือเทคโนโลยีพื้นบ้าน”

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้าน ได้มีผู้จำแนกไว้เป็นกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เรื่องที่เกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อและหลักการพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา ได้แก่ พิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น เช่น ความเชื่อเรื่องผีป่า เจ้าป่า พระภูมิเจ้าที่ การสู่ขวัญ จัดพิธีกรรมบวชต้นไม้ พิธีสืบชะตาแม่น้ำ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 เรื่องของศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นตัวชี้สำคัญต่อการแสดงออกภูมิปัญญาของชุมชนต่อการดำเนินชีวิต เช่น ประเพณีบวชนาค เข้าพรรษา แต่งงาน ศิลปกรรมพื้นบ้าน เช่น เสื้อจันทบูร กระเป๋าถือใบตาล เครื่องดักจับสัตว์ เครื่องจักสาน กล่องข้าว ชันโตก เปลเด็ก เครื่องปั้นดินเผา งานแกะสลัก หล่อด้วยโลหะ อาคารที่อยู่อาศัย ภาพเขียนบนผนัง การฟ้อนรำ เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 เรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น เป็นการปรับการดำรงชีวิตที่เคยถูกครอบงำจากสังคม มาพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน แบบพึ่งตนเอง การทำสวนสมุนไพรและแพทย์แผนโบราณ

กลุ่มที่ 4 เรื่องราวแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีชาวบ้านที่นำมาใช้ในชุมชน เป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ คิดสูตรอาหารปลาขึ้นเอง ประดิษฐ์เครื่องนวดข้าวแบบประหยัด สร้างกาลักน้ำจากอ่างเก็บน้ำบนภูเขามาใช้ปลูกพืชสวน เป็นต้น

การแสดงพื้นเมือง

การแสดงพื้นเมือง หมายถึงการละเล่นที่มีกระบวนการแสดง การรำร่าย และ / หรือ เพลงดนตรีประกอบที่ได้วางเป็นแบบแผนไว้แล้ว และนิยมเล่นหรือฝึกหัดถ่ายทอดติดต่อกันมาจนแพร่หลาย เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

การแสดงพื้นเมืองอาจเกิดจากการบูชาบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ขอให้สิ่งที่เป็นที่นับถือประทานสิ่งที่เป็นพรารณา หรือขอจัดบัตเป่าสิ่งที่ตนไม่ปรารณา ต้องบูชาบวงสรวงด้วยถ้อยคำไพเราะจะได้ดีวิเศษยิ่งขึ้น ก็กล่าวเป็นทำนอง คล้องจอง อ่อนหวาน ให้ดียิ่งขึ้นไปอีกต้องมีการรำร่ายประกอบ จึงเกิดเป็นการแสดง

นอกจากนี้โดยทั่วไปคนต้องการแสวงหาความบันเทิง ทำงานเหน็ดเหนื่อยต้องการพักผ่อนหย่อนใจ เทศกาลงานบุญก็ต้องการความสนุกสนาน รื่นเริง อาจจะเริ่มจากการตีเกราะ เคาะไม้ ตบมือ พุดเป็นทำนอง ร้องเป็นเพลง ทำท่าทางประกอบให้สัมพันธ์กันก็เกิดเป็นการแสดงขึ้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตรัสว่า “ การรำน่าจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ รำบูชาประเภทหนึ่ง และรำบำเรอประเภทหนึ่ง แต่จะได้แยกกันออกเมื่อใด และอะไรจะเกิดก่อนหลังก็ให้การไม่ได้ ”

อย่างไรก็ตาม การแสดงพื้นเมืองที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก็เป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ ประเภทรำบูชาบวงสรวงมีบ้างเป็นส่วนน้อย

ปัจจัยที่ทำให้การแสดงพื้นเมืองแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณี การแสดงพื้นเมืองเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นอุปนิสัยใจคอ และระสนิยม อันเป็นบุคลิกของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นนั้นๆ

การพิจารณาว่าการแสดงชุดใดเป็นการแสดงพื้นเมืองนั้น ควรพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

- ลีลาการเคลื่อนไหว เป็นไปตามเอกลักษณ์ของแต่ละภาค
- เครื่องแต่งกาย เป็นลักษณะพื้นเมืองของภาคนั้นๆ
- เครื่องดนตรีเป็นของท้องถิ่น

- เพลงบรรเลงและเพลงร้องเป็นทำนองและสำเนียงท้องถิ่นการเล่นพื้นบ้าน
พื้นเมือง

การเล่น หมายถึง การเล่นดนตรี การเล่นเพลง การเล่นรำ การเล่นที่ต้องร่วมกันตั้งแต่
๒ คนขึ้นไป เรียกว่า มหรสพหรือศิลปะการแสดง

พื้นเมือง หมายถึง สิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ

การเล่นพื้นเมือง หมายถึง การแสดงใด ๆ อันเป็นประเพณีนิยมในท้องถิ่นและเล่นกัน
ใน ระหว่างประชาชน เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงตามฤดูกาล การแสดงต้องเป็นไปอย่างมี
วัฒนธรรม มีความเรียบร้อย ใช้ถ้อยคำสุภาพ แต่งกายสุภาพถูกต้องตามความนิยมและ
วัฒนธรรม เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สถานที่ก็ต้องจัดให้เหมาะสมกับโอกาสที่จะแสดง ซึ่ง
การเล่นพื้นเมือง จะไม่เป็นอาชีพหรือเพื่อหารายได้ จะมีดนตรีหรือการขับร้อง หรือการฟ้อนรำ
ประกอบก็ได้

การเล่นพื้นเมือง แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ การแสดงพื้นเมือง และ เพลงพื้นเมือง
การแสดงพื้นเมือง หมายถึง การเล่นที่มีการแสดง การรำรำ มีเพลงดนตรีประกอบ ที่ได้วาง
เป็นแบบแผน และนิยมเล่นหรือถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนแพร่หลาย

การแสดงพื้นเมือง อาจเกิดจากการบูชาบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ขอให้สิ่งที่ดีนั้นนับถือ
ประทานสิ่งที่ตนปรารถนา หรือขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ปรารถนา นอกจากนี้ ก็เป็นการแสดงเพื่อ
ความบันเทิงรื่นเริง

เพลงพื้นเมือง หมายถึง เพลงที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ ประดิษฐ์แบบแผนการร้องเพลง
ไปตามความนิยม และสำเนียงภาษาพูดในท้องถิ่นของตน นิยมร้องเล่นกันในเทศกาลหรืองานที่
มีการชุมนุมรื่นเริง เช่น ตรุษ สงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และในการลงแขกเกี่ยว
ข้าว นวดข้าว เป็นการเล่นที่สืบต่อกันมา

เนื้อความของเพลงพื้นเมืองที่นิยมร้องกัน มักจะเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่างชายหญิง
ปะทะคารมกัน ในด้านสำนวนโวหาร สิ่งสำคัญของการร้องคือ การด้นกลอนสด ร้องแก้กันด้วย
ปฏิภาณไหวพริบ ทำให้เกิดความสนุกสนานทั้งสองฝ่าย

การแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ

ในภาคเหนือ ภูมิภาคนี้เป็นป่าเขา ต้นน้ำลำธาร อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ การทำมาหากินสะดวกสบาย ชาวเหนือจึงมีนิสัยอ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำใจไมตรี การแสดงพื้นเมืองจึงมีลีลาอ่อนช้อย งดงามและอ่อนหวานการแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ เรียกกันว่า ฟ้อน มีผู้แสดงเป็นชุดเป็นหมู่ ร่ายรำท่าเหมือนกัน แต่งกายเหมือนกัน มีการแปรแถวแปรขบวนต่าง ๆ ลักษณะของการแสดงพื้นเมือง ได้แก่

- ลีลาการเคลื่อนไหว เป็นไปตามเอกลักษณ์ของแต่ละภาค
- เครื่องแต่งกาย เป็นลักษณะพื้นเมืองของภาคนั้น ๆ
- เครื่องดนตรี เป็นของท้องถิ่น ได้แก่ ปี่แน กลองตะโลดโป๊ด ฉาบใหญ่ ฉิ่งโหม่ง ฉิ่งหุ่ย
- เพลงบรรเลงและเพลงร้อง เป็นทำนองและสำเนียงท้องถิ่น

การแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ ได้แก่ ฟ้อนเทียน ฟ้อนเล็บหรือฟ้อนเมือง ฟ้อนลาวแพน ฟ้อนรัก ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนดวงเดือน ฟ้อนดวงดอกไม้ ฟ้อนดวงเดือน ฟ้อนมาลัย ฟ้อนไต ฟ้อนดาบ ฟ้อนโยคีถวายไฟ ระบายชาวเขา รำกลองสะบัดไช

เพลงพื้นเมืองภาคเหนือ เช่น เพลงซอ เพลงชาวเหนือ เพลงดวงดอกไม้

การแสดงพื้นเมืองภาคอีสาน

ภูมิภาคภาคอีสานเป็นที่ราบสูง ค่อนข้างแห้งแล้งเพราะพื้นดินไม่เก็บน้ำ ฤดูแล้งจะกันดาร ฤดูฝนน้ำจะท่วม แต่ชาวอีสานก็มีอาชีพทำไร่ทำนา และเป็นคนรักสนุก จึงหาความ

บันเทิงได้ทุกโอกาสการแสดงของภาคอีสาน มักเกิดจากกิจกรรมประจำวัน หรือประจำฤดูกาล เช่น แห่นางแมว เซิ้งบั้งไฟ เซิ้งสวิง เซิ้งกระติบ รำลาวกระทบไม้ ฯลฯ

ลักษณะการแสดงซึ่งเป็นลีลาเฉพาะของอีสาน คือ ลีลาและจังหวะในการก้าวเท้า มีลักษณะคล้ายเต็น แต่นุ่มนวล มักเดินด้วยปลายเท้าและสะบัดเท้าไปข้างหลังสูง เป็นลักษณะของ เซิ้ง

ดนตรีพื้นเมืองอีสาน ได้แก่ กลองยาว กรับ ฉาบ โหม่ง แคน โปงกลาง

การแสดงพื้นเมืองภาคอีสาน ได้แก่ ฟ้อนภูไท เซิ้งสวิง เซิ้งโปงกลาง เซิ้งตั้งหวาย ภูไทสามเฝ้า ไทภูเขา เซิ้งกระติบข้าว

เพลงพื้นเมืองภาคอีสาน เช่น หมอลำ เพลงโคราช เจริญ กัณฑ์ริม เพลงล่องโขง เพลงแอมว แคน

การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้

ภาคใต้ เป็นดินแดนที่ติดทะเลทั้งฝั่งตะวันตกและตะวันออก ทางด้านใต้ติดกับมลายู ทำให้รับวัฒนธรรมของมลายูมาบ้าง และมีชนบประเพณีวัฒนธรรมและบุคลิกบางอย่างคล้ายคลึงกัน คือ พุดเร็ว อุปนิสัยว่องไว ตัดสินใจรวดเร็วเด็ดขาด การแต่งกาย เพลง และดนตรีคล้ายคลึงกันมาก

การแสดงพื้นเมืองภาคใต้ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. มหรสพ คือ การแสดงเป็นเรื่อง เช่น หนังตะลุง มีตัวหนัง มีคนเชิด มีการร้องและเจรจา นอกจากนั้นมี ลิเกป่า หรือลิเกรำมะนา หรือลิเกแขกแดง หรือลิเกแขกเทศ หรือลิเกบก ซึ่งผู้แสดงโต้ตอบกันเป็นเรื่องราว อีกการแสดงคือ โนรา ถ้าเล่นเป็นเรื่องก็ถือเป็นมหรสพ แต่ถ้ารำรำเป็นชุด ก็ถือเป็นการแสดงเบ็ดเตล็ด

๒. การแสดงเบ็ดเตล็ด คือ ร่ายรำเป็นชุด เช่น โนรา ร้องเงิ่ง ซัมเปง ตารีกีปัส ระบาย ร่อนแร่ กรีดยาง ปาเต๊ะ รำซัดชาติตรี

ดนตรีของภาคใต้ ได้แก่ กลองแขก รำมะนา ปี่ ทับ โหม่ง ฉิ่ง ซอ

เพลงพื้นเมืองภาคใต้ เช่น เพลงร้องเรือ(เพลงกล่อมเด็ก) เพลงบอก เพลงกำพรัด(หรือ คำพลัด)

การละเล่นพื้นเมืองภาคกลาง

ภาคกลางมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำหลายสาย เหมาะแก่การกสิกรรม ทำนา ทำสวน ประชาชนอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ จึงมีการเล่นรื่นเริงในโอกาสต่าง ๆ มากมาย ทั้งตามฤดูกาล ตามเทศกาล และตามโอกาสที่มึงานรื่นเริง

ภาคกลางเป็นที่รวมของศิลปวัฒนธรรม การแสดงจึงมีการถ่ายทอดสืบต่อกัน และพัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นเรื่อยๆ จนบางอย่างกลายเป็นการแสดงนาฏศิลป์แบบฉบับไปก็มี เช่น รำวง และเนื่องจากเป็นที่รวมของศิลปะนี้เอง ทำให้คนภาคกลางรับการแสดงของท้องถิ่นใกล้เคียงเข้าไว้หมด แล้วปรุงแต่งตามเอกลักษณ์ของภาคกลาง คือการร่ายรำที่ใช้มือ แขนและลำตัว เช่นการจับมือ ม้วนมือ ตั้ววง การอ่อนเอียง และยกตัว

การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง ได้แก่ รำวง รำเหยย เต็นกำรำเคียว เพลงเกี่ยวข้าว รำชาวนา เพลงเรือ เถิดเทิง เพลงฉ่อย รำต้นวรเชษฐี เพลงพวงมาลัย เพลงอีแซว เพลงปรบไก่ รำแม่ศรี

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ วงปี่พาทย์

เพลงพื้นเมืองภาคกลาง เช่น เพลงเหย่อย เพลงเทพทอง เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงฟาง เพลงพิชฐาน เพลงเต็นกำ เพลงรำเคียว เพลงพวงมาลัย เพลงชาวไร่ เพลงระบำ เพลงบ้านนา เพลงปรบไก่ เพลงสวรรค์ เพลงแอ่วซอ

เพลงพื้นเมืองบางอย่างได้วิวัฒนาการมาเป็นการแสดงที่มีศิลปะ มีระเบียบแบบแผน เช่น เพลงทรงเครื่อง คือ เพลงฉ่อย ที่แสดงเป็นเรื่อง ได้แก่ เรื่องขุนช้างขุนแผน หรือเรื่องที่แต่งขึ้นมาใหม่

ลักษณะการแสดง เริ่มด้วยการไหว้ครู แล้วว่าประ แก่กันอย่างไร เพลงฉ่อยตามประเพณี แล้วก็แสดงเป็นเรื่องอย่างละคร ร้องดำเนินเรื่องด้วยเพลงฉ่อย และเพลงอื่นแทรกบ้าง ใช้วงปี่พาทย์รับการร้องส่งบ้างหรือบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ประกอบกิริยาของตัวละครบ้าง

มรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก

จังหวัดพิษณุโลก เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานหลายยุค หลายสมัย จากหลักฐานทางโบราณคดีพบว่าเมืองพิษณุโลก เคยเป็นชุมชนโบราณของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ยุคโลหะ ประมาณ 3,000 ปี ถึง 5,000 ปีมาแล้ว และจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าเมืองพิษณุโลกนั้นมีมาแล้วตั้งแต่สมัยทวารวดี สมัยลพบุรีและสมัยก่อนกรุงสุโขทัย ประมาณ 1,000 ปีเศษ มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนในสมัยสุโขทัย รัชสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระยาสิทธิ) ได้โปรดให้สร้างเมืองพิษณุโลกเมื่อประมาณ 700 ปีเศษมาแล้ว จังหวัดพิษณุโลกจึงมีมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ทั้งทางด้านโบราณสถานโบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดีและแหล่งประวัติศาสตร์ มากมายหลายแห่ง ดังนี้

1. แหล่งโบราณคดี

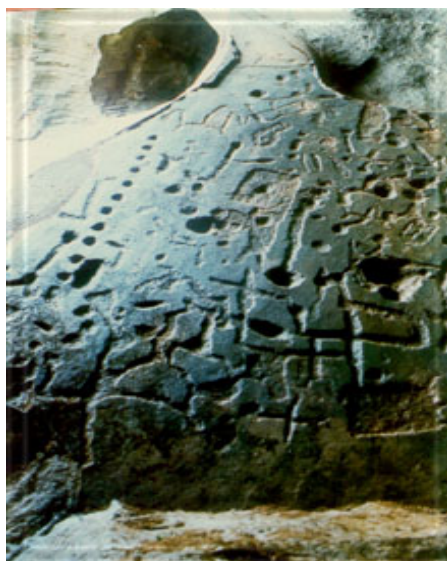
1.1 เมืองพิษณุโลกเดิมชื่อว่าเมืองสองแคว ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าเมืองพิษณุโลกน่าจะสร้างในรัชสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระยาสิทธิ) พระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย คราวที่พระองค์เสด็จไปครองเมืองสองแควนานถึง 7 ปีในระหว่างปี พ.ศ.1905-พ.ศ.1912 เมืองสองแควได้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองพิษณุโลก หลักฐานของเมืองพิษณุโลกโบราณที่ยังคงปรากฏมาจนถึงปัจจุบันมี 3 แห่งคือ เมืองพิษณุโลก กำแพงเมืองพิษณุโลก คูเมืองพิษณุโลก

พระราชวังจันทร์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำน่าน ปัจจุบันเป็นบริเวณโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม

พระราชวังจันทร์ เป็นพระราชวังที่พระมหากษัตริย์โปรดให้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักประทับ ตลอดจนเป็นที่พักของเจ้าเมืองพิษณุโลกทุกพระองค์ทุกคนที่ได้เสด็จ หรือมาประทับหรือครองเมืองพิษณุโลก

1.3 ผาขีดเขาภูซัด อยู่ที่เขาภูซัด อำเภอนครไทย มีการแกะสลักหินเป็นภาพลายเส้น และรูปกากบาทพาดกันไปมา สันนิษฐานว่าเป็นผลงานของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในยุคโลหะ มีอายุประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว

1.4 ผากระดานเลข เป็นหน้าผาหิน อยู่ในถ้ำผาแดง บนภูเขาอ่างน้ำบ้านปากรอง ตำบลชาติตระการ ผากระดานเลขเป็นผนังถ้ำหินทรายหน้าเรียบ บนแผ่นหินสลักลึกลงไปประมาณ 5 มิลลิเมตร กว้าง 1 เซนติเมตร เป็นงานสลักหินของศิลปะถ้ำ (Rock Art)

ภาพที่ 1 ผากระดานเลข หลักฐานก่อนประวัติศาสตร์
 ที่มา หนังสือเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์
 และภูมิปัญญาจังหวัดพิษณุโลก ,กรมศิลปากร,2542. หน้า 89.

2. โบราณสถาน

2.1 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พิษณุโลก ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำน่านฝั่ง
 ตะวันออก เป็นวัดที่มีความสำคัญทางด้านสังคม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี การศึกษา ศาสนา
 และวัฒนธรรม เพราะเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์การก่อสร้างมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นวัดที่มี
 สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และปฏิมากรรม งดงามยิ่ง จนถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรม
 อันล้ำค่าของประชาชนชาวจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีงานศิลปกรรมที่สวยงามดังนี้

1. พระพุทธชินราช เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ปางมารวิชัย ศิลปะ
 สมัยสุโขทัย หน้าตักกว้าง 5 ศอก 1 คืบ 5 นิ้ว สูง 7 ศอก ตั้งอยู่บนฐานชุกชี มีลายปูนปั้นเป็นรูป
 บัวคว่ำ บัวหงาย เตินพระพุทธชินราชมิได้มีการลงรักปิดทอง มีหลักฐานปิดทองครั้งแรกในรัช
 สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ

ภาพที่ 2 พระพุทธชินราช

ที่มา หนังสือเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดพิษณุโลก ,กรมศิลปากร,2542. หน้าปก.

ภาพที่ 3 พระอัฐสารและวิหารเก่าแกในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

ที่มา หนังสือเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดพิษณุโลก ,กรมศิลปากร,2542. หน้า 34

2.วัดจุฬามณี ตั้งอยู่ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านเป็นวัดที่มีโบราณสถานที่สำคัญ คือ พระปรางค์ พระอุโบสถ พระวิหาร

พระปรางค์ตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางกำแพงแก้ว พระปรางค์พระประธานของวัดจุฬามณีมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปะที่จัดว่ามีความงดงามดีเด่นที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย เพราะมีรูปแบบและแผนผังไม่เหมือนพระปรางค์ทั่วไปในประเทศไทย ลวดลายปูนประดับองค์พระปรางค์มีความสวยงามและมีคุณค่าที่สุด

ภาพที่ 4 พระปรางค์วัดจุฬามณี

ที่มา : หนังสือเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดพิษณุโลก ,กรมศิลปากร,2542. หน้า 97.

ข้อมูลพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี

ตั้งอยู่ตรงข้ามกับโรงหล่อพระบูรณะไทย ถนนวิสุทธิกษัตริย์ อ.เมืองพิษณุโลก เป็นที่เก็บรวบรวมศิลปะพื้นบ้าน ตั้งแต่ชิ้นเล็กๆ จนถึงชิ้นใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้ในครัวโบราณ และเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องวิดน้ำด้วยมือ เครื่องสีข้าว เครื่องดักสัตว์ ตลอดจนเครื่องมือในการจับหนูและแมลงสาบ

จำสืบ เอก ดร. ทวี บูรณเขตต์ ได้รับการยกย่องว่าเป็น "คนดีศรีพิษณุโลก"

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติยกย่องให้เป็น "บุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรมสาขาการช่างฝีมือ" ประจำปี 2526 และสภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเสนอชื่อเข้ารับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาศิลปะ เมื่อปี พ.ศ. 2527 เนื่องจากเป็นผู้ที่มีฝีมือในทางประติมากรรม และเป็นผู้อนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านโดยเฉพาะศิลปะของล้านนาไทยไว้มากที่สุด

ภาพที่ 5 พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจันทวี

ที่มา : หนังสือเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดพิษณุโลก ,กรมศิลปากร,2542. หน้า 97

**แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
หน่วยย่อยที่ 3 ฝึกศิลป์ทรงค่ากับการอนุรักษ์สืบสาน
วิชาศิลปศึกษา รายวิชา ศ 31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 6 ชั่วโมง**

1. **สาระที่ 1 :** ทักษะศิลป์ 2 : ดนตรี 3 : นาฏศิลป์
2. **สาระสำคัญ** ภูมิปัญญาไทย ทางด้านงานศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ มีความหลากหลาย ตามความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนในแต่ละกลุ่มชนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ชนรุ่นใหม่มควรรู้และศึกษางานภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพื่อนำความรู้และหลักการที่ได้รับจากภูมิปัญญาและวิทยาการท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันได้อย่างมีความสุข รวมทั้งถ่ายทอดผลงานศิลป์ให้คงอยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทยต่อไป
3. **มาตรฐานการเรียนรู้เรียนรู้** ศ 1.2 ศ 2.2 ศ 3.2
4. **มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น** ศ 1.2.1-2, ศ 2.2.1-2, ศ 3.2.1-2
5. **ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง**
 รับรู้และเข้าใจว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยสามารถใช้ทักษะการสืบค้นและศึกษาแหล่งเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติจริงจากการเรียนรู้งานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งนำเสนอเผยแพร่ผลงานการเรียนรู้ด้วยความภาคภูมิใจ
6. **จุดประสงค์การเรียนรู้**
 - 6.1 **ด้านทักษะกระบวนการ (P)**
 1. สืบค้นข้อมูลงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเทคนิควิธีการต่างๆตามความถนัดและความสนใจของตนเองและกลุ่มได้
 2. ถ่ายทอดความคิด ความรู้และความภาคภูมิใจในงานศิลปวัฒนธรรม งานภูมิปัญญาในท้องถิ่นออกมาในรูปแบบการเขียนรายงานและนำเสนอผลงานได้อย่างน่าสนใจ
 3. ปฏิบัติงานศิลปหัตถกรรม และฝึกการขับร้องเพลงพื้นเมืองและการแสดงพื้นเมืองจากวิทยากรในท้องถิ่นได้
 - 6.2 **ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)**
 1. ชื่นชมและเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ในท้องถิ่นตนเอง
 2. มีความรักและภาคภูมิใจในงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง

7. สารการเรียนรู้

สาระที่ 1 ทศศิลป์

- ผลงานทศศิลป์กับการถ่ายทอดงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น
- คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานทศศิลป์
- การสืบทอดและเรียนรู้งานทศศิลป์กับผู้รู้ในท้องถิ่น

สาระที่ 2 ดนตรี

- ดนตรีพื้นบ้านกับคุณค่าทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
- หลักการจัดแสดงกิจกรรมดนตรีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

- นาฏศิลป์พื้นบ้านและละครพื้นบ้านกับการเล่าเรื่องราวต่างๆที่เป็นภูมิปัญญาไทย
- รูปแบบและลักษณะการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองกับการสืบทอด

8. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระ , กระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้ (ชั่วโมงที่ 7)
2. กระบวนการเรียนรู้จากวิทยากรท้องถิ่น (ชั่วโมงที่ 8 – 9)
3. กระบวนการปฏิบัติ (ชั่วโมงที่ 11-12)

ชั่วโมงที่ 7

เรื่อง สืบค้นงานศิลป์

กิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้บูรณาการในกลุ่มสาระ

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนเนื้อหาจากชั่วโมงที่ผ่านมาเกี่ยวกับงานศิลปะที่มีบริบทและความเป็นมาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนนำผลงานการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามเอกสารหมายเลข 1 ที่ครูสั่งให้นำมา แยกตามกลุ่มเรื่องที่ศึกษา ดังนี้ งานศิลปะ งานหัตถกรรม ดนตรีพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้าน
2. ครูสุ่มนักเรียนออกมานำเสนอ ประเภทละ 3 คน นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ และลักษณะของภูมิปัญญาแต่ละประเภท

3. นักเรียนเข้ากลุ่มตามภูมิลำเนาของนักเรียน 8 จังหวัด จังหวัดไหนที่มีอยู่ 1-2 คน ให้ไปรวมกับจังหวัดอื่น ให้ได้กลุ่มละประมาณ 6-7 คน เลือกประธานกลุ่ม เลขากลุ่ม ร่วมกันนำเสนอผลงานที่ตนเองค้นคว้ามาในกลุ่ม แล้วเลือกสิ่งที่กลุ่มต้องการสืบค้นและศึกษาให้ละเอียดในงานภูมิปัญญา โดยใช้วิธีการลงมติ

4. ครูมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มรวบรวมเอกสารหมายเลข 1 ไว้เป็นงานกลุ่มให้เก็บไว้ในภาคผนวก

5. ครูแจกแบบการเขียนรายงาน และแบบติดตามความก้าวหน้า ให้นักเรียนศึกษาพร้อมตัวอย่างรายงานบูรณาการแบบองค์รวมของชั้น ม.1 ปีการศึกษา 2549 ให้นักเรียนดูตัวอย่าง

6. ครูอธิบายวิธีการเขียนรายงานตามองค์ประกอบอย่างละเอียด โดยให้นักเรียนฝึกการเขียนบทที่ 1 ครูสังเกตการณ์ทำงานกลุ่มและตรวจผลงานให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

7. ครูมอบหมายให้นักเรียนดำเนินการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมและรับหนังสือโรงเรียนเกี่ยวกับการทำกิจกรรมบูรณาการและการส่งรายงานความก้าวหน้าตามกำหนดการที่กำหนด (โดยนักเรียนทำกิจกรรมภาคสนามช่วงเวลานักเรียนกลับบ้าน)

8. ครูแจ้งนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในช่วงต่อไป ในการเตรียมตัวศึกษาภาคปฏิบัติกับวิทยากรในท้องถิ่นที่ครูจัดดำเนินการสอนภาคปฏิบัติให้กับนักเรียน 2 ชั่วโมงต่อจากนี้

ชั่วโมงที่ 8-9

เรียนรู้งานศิลป์ กับภูมิปัญญาในท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้จากวิทยากรท้องถิ่น

(ชั่วโมงที่ 8 เรียนรู้งานหัตถกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น)

ขั้นนำ 1. ครูนำผลงานจักสานจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้นักเรียนดู พร้อมอธิบายถึงจุดประสงค์ในการศึกษางานจักสานจากการฝึกปฏิบัติจริงจากวิทยากรในท้องถิ่น ครูแนะนำวิทยากรในท้องถิ่นตำบลมะขามสูง และตำบลทองหลาง ที่เป็นครูภูมิปัญญา ให้นักเรียนรู้จักและอธิบายขั้นตอนในการเข้าฝึกปฏิบัติในแต่ละศูนย์การเรียน โดยใช้เวลาในการเรียนรู้ 3 ชั่วโมง

ขั้นสอน 1. นักเรียนเข้าศึกษางานหัตถศิลป์ประเภทจักสานจากวิทยากรในท้องถิ่น ในแต่ละศูนย์การเรียน ศูนย์ละ 15 นาที ตามที่ตนเองสนใจ อย่างน้อย 3 ศูนย์การเรียน ดังนี้

ศูนย์ที่ 1 การสานปลาตะเพียน ศูนย์ที่ 2 การสานตะกร้อ

ศูนย์ที่ 3 การสานจุง ศูนย์ที่ 4 การสานผอบ

ศูนย์ที่ 5 การสานพัด

ศูนย์ที่ 6 การสานนก

ชั่วโมงที่ 9 เรื่อง เรียนรู้งานดนตรี นาฏศิลป์จากวิทยากรท้องถิ่น

ขั้นสอน 1. นักเรียนศึกษาและฝึกปฏิบัติการเรียนรู้จากวิทยากรท้องถิ่นต่อ โดยแบ่งศูนย์การศึกษาให้ผู้เรียนเข้าเรียนตามความสนใจ โดยใช้เวลาในการศึกษาศูนย์ละ 15 นาทีดังนี้

ศูนย์ที่ 1 วรรณกรรมในท้องถิ่น (นิทานและตำนานพื้นบ้าน)

ณ ห้องศิลปปฏิบัติ

ศูนย์ที่ 2 ดนตรีม้งคละ ณ ศูนย์สังคีตศิลป์

ศูนย์ที่ 3 รำวงพื้นบ้าน ณ ศูนย์นาฏศิลป์

2. ครูมอบหมายให้นักเรียนเขียนบรรยายความรู้สึกที่มีต่อการศึกษาและความรู้ที่ได้รับจากวิทยากรท้องถิ่น

ขั้นสรุป 1. นักเรียนทุกคนมาร่วมกัน ณ ห้องศูนย์ศิลปะปฏิบัติ ตัวแทนนักเรียนกล่าวขอบคุณวิทยากร ในเรื่องความรู้สึกและความประทับใจในการเรียนรู้งานศิลป์กับภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้กับวิทยากร

2. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3. ครูมอบหมายให้นักเรียนเตรียมนำผลงานเกี่ยวกับการสืบค้นและศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ (เอกสารหมายเลข 1) มาในชั่วโมงต่อไปเพื่อเตรียมการสืบค้นงานภูมิปัญญาในระดับกลุ่มจังหวัดในชั่วโมงต่อไป

ชั่วโมงที่ 10-11

เรื่อง กิจกรรมบูรณาการในกลุ่มสาระศิลปะกับการสืบสานงานศิลป์

กิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการในกลุ่มสาระ

ขั้นนำ 1. ครูและนักเรียนร่วมกันทบทวนถึงงานที่มอบหมายในชั่วโมงที่ผ่านมา

ขั้นสอน 1. นักเรียนรวมเข้ากลุ่มตามจังหวัด ครูติดตามผลการเขียนรายงาน และแจ้งการเตรียมความพร้อมในการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน และการประเมินผลงานในกิจกรรม

2. ครูให้ตัวแทนกลุ่มจับฉลากหมายเลขกลุ่มเพื่อเตรียมการนำเสนอ และแจกเอกสารชุดการประเมินทักษะกระบวนการสืบค้นข้อมูลและศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ประกอบด้วย รูปแบบการเขียนรายงาน การติดตามงาน การวัดผลประเมินผล การจัดแสดงผลงาน การออกแบบผังและองค์ประกอบในผังนิทรรศการ โดยอธิบายอย่างละเอียด พร้อมให้ดูตัวอย่างประกอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายซักถามทำความเข้าใจใน

รายละเอียดทุกขั้นตอน พร้อมแจ้งกำหนดการนำเสนอผลงาน ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 ณ ห้องปฏิบัติการศิลปศึกษา

3. นักเรียนและครูร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการนำทักษะทางทัศนศิลป์มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบหน้าปกรายงาน และแผงผังความรู้ การสาธิตประกอบการนำเสนอในรูปแบบการแสดง ดนตรีพื้นบ้าน บทเพลงพื้นบ้าน นาฏศิลป์พื้นเมือง โดยให้นักเรียนมีอิสระทางความคิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม ลงมติในกลุ่ม เพื่อนำไปสู่ความคิดที่ตรงกัน โดยให้นักเรียนเตรียมการนำเสนอในรายละเอียดของกิจกรรมเป็นเวลา 3 สัปดาห์ ดังนี้

- การใช้ทักษะการวาดภาพมาใช้ในการออกแบบหน้าปก เช่น การเขียนภาพการ์ตูน การใช้เทคนิคศิลปะประดิษฐ์

- การออกแบบแผงผังโครงการที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของความเป็นไทย เพื่อสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่บูรณาการด้านภูมิปัญญา

- การฝึกซ้อมการแสดงละครที่เกี่ยวกับการเล่าเรื่องต่างๆที่เป็นภูมิปัญญา การแสดงดนตรีพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน นาฏศิลป์พื้นเมือง

ชั่วโมงที่ 12 เรื่องการนำเสนอผลงานสืบสานงานศิลป์ท้องถิ่นภูมิปัญญา

ขั้นสอน 1. นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันจัดแสดงผลงาน และนำเสนอผลงานตามลำดับหมายเลข

2. ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินผลงานการนำเสนอผลงานนักเรียนแต่ละกลุ่ม และนักเรียนทำแบบแสดงความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง สืบสานงานศิลป์ท้องถิ่นภูมิปัญญา

ขั้นสรุป 1. ครูแจ้งผลคะแนนการประเมินผลการนำเสนอผลงานตามทักษะกระบวนการปฏิบัติตามเครื่องมือที่ใช้วัด ชมเชยกลุ่มที่มีผลคะแนนอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

2. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำผลงานในครั้งนี้ เพื่อนำปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป รวมทั้งสรุปการนำความรู้ทางทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ไปใช้กับกลุ่มสาระอื่นๆ ในโอกาสต่อไป และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

9. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพไทยเกี่ยวกับงานศิลปวัฒนธรรมไทยและประเพณีไทย
2. งานจักสาน

3. วัสดุ อุปกรณ์ในการเขียนภาพ (กระดาษวาดเขียน, ดินสอ, และอุปกรณ์ในการระบายสี)

4. แบบศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

แหล่งการเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของนักเรียน 8 จังหวัด (พิจิตร เพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก อุตรดิตถ์ นครสวรรค์)

2. ห้องสมุด (หนังสือค้นคว้า หมวด 700 และวารสารศิลปวัฒนธรรม นิตยสารอื่นๆ)

3. หอศิลป์วัฒนธรรม หรือพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัด

4. ประชาชนชาวบ้าน ผู้รู้ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

10. การวัดผล ประเมินผล วัดผล ประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านทักษะ

กระบวนการ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (17 คะแนน)

จุดประสงค์การเรียนรู้	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K	A	P		
1. สืบค้นข้อมูลงานทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ ตามความถนัดและความสนใจของตนเองและกลุ่มได้ 2. ถ่ายทอดความคิดความรู้และความภาคภูมิใจในงาน ศิลปวัฒนธรรม งานภูมิปัญญาในท้องถิ่นออกมาในรูปแบบการเขียน รายงานและนำเสนอผลงานได้อย่างน่าสนใจ	40	-	-	40	- การตรวจ รายงาน - การนำเสนอ ผลงาน	- แบบประเมิน รายงาน - แบบนำเสนอ ผลงาน -แบบประเมิน ทักษะการ สืบค้น
1. มีความรับผิดชอบและมีทักษะกระบวนการกลุ่มในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	10	-	10	-	-สังเกต พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	- แบบประเมิน ทักษะ กระบวนการ กลุ่ม
รวม	50	-	10	40	-	-

10.1 เกณฑ์การวัดผล ประเมินผล

การวัดผลประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมคะแนนทั้งหมด 50 คะแนน ผู้เรียนต้องทำคะแนน ไม่ต่ำกว่า 70% ขึ้นไป จึงจะผ่านเกณฑ์การประเมิน

11. สารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

1. กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
2. กลุ่มสาระสุขศึกษา พลานามัย เรื่อง ทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย
3. กลุ่มสาระภาษาไทย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการเขียน การสรุปใจความสำคัญ

การอ่าน

12. ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนจะต้องสืบค้นข้อมูลด้านวิทยากรในท้องถิ่นให้พร้อม เพื่อทำทะเบียนและเชิญมาเป็นวิทยากรร่วมสอน
2. ครูควรแจ้งข้อมูลการศึกษาค้นคว้าแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลายให้กับนักเรียนเพื่อสะดวกในการหาข้อมูล
3. ควรจัดหาเวลาเรียนเสริมเพราะเป็นภาควิชาปฏิบัติที่เชิญวิทยากรด้านนอกมา อาจจะมีเหตุขัดข้องที่ไม่สามารถมาทำการสอนได้ตรงตามเวลา